

A HIVATÁSOS GYÁMSÁGRÓL.

Írta: DR. ENGEL ZSIGMOND.

A házasságon kívül született gyermek helyzetének igazi reformja jogi helyzetének a házasságon belül született gyermekével való egyenlősítése Ennek elérésére kell törekednie minden szociálpolitikusnak. Azonban a cél a legközelebbi jövőben aligha érhető el. Jelenleg tehát gyakorlati jelentőséggel azon eszközök megállapítása bír, amelyekkel a célt el lehet érni. Ezen eszközök közül a legfontosabbik: a házasságon kívül született gyermek gyámságának reformja.

A tételes jog szerint a kiskorú gyámság alá kerül, ha nem áll szülői hatalom alatt, vagy ha szülei nincsenek törvényes képviselőre jogosítva. Azonban a tételes jog szülői hatalom alatt elsősorban apai hatalmat ért, a házasságon kívül született gyermek nemzójét pedig nem tekinti apának s a gyermeket nem is helyezi atyai hatalma alá. Ebből következik, hogy minden egyes házasságon kívül született gyermeknél felmerül a gyámság kérdése.

Az idők folyamán egyre nagyobb nehézségekbe ütközik az alsóbb néposztályok gyermekeinek, különösen pedig a házasságon kívül született gyermeknek, megfelelő gyámságot találni. Ennek a szomorú jelenségnek okai a következők:

Az alacsonyabb néposztálybeliek állandóan vándorolnak. Vándorlásuk célja munka keresése. Ezen hullámozás és vándorlás közben a családi kötelékek meglazulnak, sőt el is pusztulnak.

Kisebb helységekből a viszonyok rendkívül egyszerűek. A születések és a halálozások száma kicsi, az egyik ember ismeri a másikat. Így a gyám szinte az egész község ellenőrzése alatt áll, a nehézségek tehát nem olyan nagyok.

Nagyobb községekben másképp áll a dolog. Az emberek nem viseltetnek egymás iránt részvétellel, nincsenek egymásra tekintettel. A népesség állandóan hullámozik. Egy része faluról való és nincsen sem rokona, sem ismerőse a városban. A hatóságok éppenséggel nem ismerik a gyámi tisztségre alkalmas személyeket.

A gyám csakis a gyámolt vagyonából kap munkájáért ellenszolgáltatást. Az alsóbb néposztályokból származó gyermekek felett való gyámság tehát lényegileg ingyenes tisztség. Bizonyos meghatározott és a törvényben felsorolt eseteken kívül a gyámságot senki sem utasíthatja vissza. Hogyan végzi gyámi teendőit az, akit szegény gyermek gyámjává akarata ellenére rendeltek ki?

A gyám, főleg az alsóbb néposztályokból kikerülő, tapasztalatlan, nem ismeri elegendőképp a jogszabályokat, járatlan a hatóságokkal való érintkezésben, nincs elegendő tekintélye sem idegenek, sem hatóságok előtt. Pedig neki idegenek és hatóságok előtt és azokkal szemben gyámoltja érdekében elég sokszor fel kell lépnie.

Az egyéni gyámság hiányai még kirívóbbak a házasságon kívül született gyermekekénél. Először azért, mert rá még több kedvezőtlen tényező hat s ez oknál fogva még nagyobb védelemre szorul. Másodszor, mert a gyámnak külön munkaköre is van, t. i. a gyermek érdekeinek a természetes apa ellen való megvédése.

A természetes apa semmiesetre sem lehet a gyermek gyámja. Hogyan érvényesítse saját maga ellen a gyermek igényét?

Nem jöhet figyelembe a rokonság köréből kikerülő gyám sem. A természetes apa rokonai már csak azért sem, mert őket a tételes jog nem is tekinti a gyermek rokonainak. Az anya rokonai pedig már csak azért sem, mert a legtöbbször éppen a gyermek születése folytán összevesztek az anyával.

Az idegen nem érdeklődik kellőképp a házasságon kívül született gyermek iránt. A gyermek igényét az apa ellen vagy nem akarja vagy nem tudja érvényesíteni. Nem akarja, mert lusta és kényelmes, nem tudja, mert egyebet nem is említve, nem tudja az anya ellenállását legyőzni. A természetes apa állandóan változtatja lakóhelyét és a gyámnak nincs is módjában megfelelő információt beszerezni lakhelyére és vagyoni viszonyaira vonatkozólag.

A külföld tételes jogainak túlnyomó része az anyának házasságon kívül született gyermeke felett nem ad szülői hatalmat. Sőt van, mely még tovább megy és az anyának a gyámságot sem adja meg, vagy csak akkor ha már nagykorú.

Igaz, hogy az anya még mindig a legjobb egyéni gyám. Sajnos azonban az anya éppoly kevésbé képes házasságon kívül született gyermekének nevelésére és törvényes képviselőre, mint amilyen kevésbé képes az apa törvényes gyermekének nevelésére és képviselőre. A nevelés és a törvényes képviselő körül való teendők elvégzésére nem elég garancia az a körülmény, hogy valaki apává vagy anyává lesz, hanem szükséges ehhez hivatottság és képzettség is.

Az egyéni gyámság hibái folytán merült fel a h i v a t á s o s gyámság eszméje. A hivatásos gyámság Magyarországon abban áll, hogy egy személy nem egy, vagy egynéhány, hanem számos gyermek felett gyakorolja a gyámságot.

Budapest székesfőváros árvaszéke az intézményt máris létesítette. Éppenséggel semmi akadály sincs annak, hogy azt a vidéki árvaszékek is minél előbb létesítsék. Be kell látni, hogy Budapesten az intézmény csak akkor tud megfelelően működni, ha vidéken is létesül.

Az intézmény országszerte való létesítésének semmi nem akadályozza. Tételes jogunk ugyan a hivatásos gyámság intézményét még nem ismeri, minthogy azonban megengedi, hogy az árvaszék egy személyt akárhány gyámsággal, vagy gondnoksággal felruházzon, nem forog fenn akadály, hogy az árvaszék a gyámságokat egy

vagy egynéhány személy kezében összpontosítsa. vagyis hogy egy magánembert, például egy ügyvédet, aki elsősorban és kizárólag tartási ügyekkel foglalkozik, száz meg száz gyermek gyámjával kirendeljen.

A hivatásos gyám érti mesterségét, jogi és pedagógiai képzettsége kell hogy legyen. Azáltal, hogy hosszú időn keresztül számos gyermek felett gyakorolja a gyámságot, még nagyobb képzettséget és gyakorlatot szerez.

Legfontosabb szerepe van a tartási igény érvényesítése tekintetében. Eréllyel, de amellet tapintattal és méltányossággal hajtja be a tartásdíjat a természetes apáktól. A természetes apa sokkal inkább fél a hivatásos gyámtól, hiszen nagyon jól tudja, hogy olyan személlyel van dolga, akinek nagy, a külföldön is összeköttetésekkel bíró jogvédő szervezet áll rendelkezésére, aki elől nem tud kibújni, aki mindig kideríti lakhelyét, aki mindig kideríti munkaadóját és aki soha meg nem unja az ellene való hajszát.

Ha a hivatásos gyámok fogják a tartási igényt érvényesíteni, az állami gyermekmenhelyekbe sokkal kevesebb gyermeket fognak adni, mint adnak most. Számos anya ugyanis abban bizakodik, hogy ha majd az apa nem fizet, akkor egyszerűen beviszi a gyermeket a menhelybe. Minek vesszen ő össze az apával, gondolja magában, ha a gyermekről másképp is lehet gondoskodni?

Köztudomású tény, hogy a dajkaságba adott gyermeknek sorsa elsősorban attól függ, milyen összegű tartásdíjat fizetnek érte és hogy azt pontosan fizetik-e.

A hivatásos gyámság intézménye útján a bírói gyakorlatot a nő és a házasságon kívül született gyermek érdekében előnyösen lehet befolyásolni. A hivatásos gyámot a bíróságok sokkal inkább respektálják, mint amennyire manapság az egyéni gyámot és azok ügyvédeit respektálják. A hivatásos gyám száz meg száz esetben azonos eljárást követ, a hivatásos gyámság szervezése útján az egész országban egyöntetű és következetes eljárást lehet biztosítani.

Az elvégzendő munkát a hivatásos gyám egymagában nem is tudja elvégezni. Ennélfogva okvetlenül segéderőkre szorul. A segéderők lényegileg két csoportba oszthatók. Az első csoportba tartoznak azok, akik a hivatásos gyámot a törvényes képvisellel járó teendők elvégzésében helyettesítik és segítik. Ezen segéderők ugyanolyan elbírálás alá esnek, mint bármely más ügyvédi irodában alkalmazott segéderők. A második csoportba tartoznak a bizalmi személyek. Ezeknek legfontosabb feladata az anya által nevelt gyermek nevelésének ellenőrzése, a tápszülőkhöz nevelés végett kiadott gyermekek felett való felügyelet gyakorlása és a hivatásos gyám értesítése a gyermekre vonatkozó legfontosabb tudnivalókról. Nagyon természetes, hogy a hivatásos gyámnak ezen bizalmi személyek működését ellen kell őriznie és a fontosabb kérdésekben őket utasításokkal el kell látnia. A gyermek személye felett való felügyelet nálunk talán éppen azért a hivatásos gyámság legnehezebb kérdése, mert nálunk hivatásos gyámokul elsősorban ügyvédek jönnek figyelembe. Félő, hogy az ügyvédek a törvényes képviselre vonatkozó teendők mellett a teendőkör ezen részét el fogják tudni hanyagolni, eltekintve attól, hogy nem is fogják tudni azt ügyvédi irodájuk rendes alkalmazottaival ellátni.

Szilárd meggyőződésem, hogy a bizalmi személyeket csakis intelligens nők köréből szabad kiválasztani, akik előzetesen kiképzést nyernek teendőkörük ügy orvosi és pedagógiai, mint pedig jogi része tekintetében. Az anyákkal való tényállás felvételét is ezen bizalmi személyekre bízom. Ezen nőknek állandóan alkalmazott tisztviselőknél kell lenniük, akik fizetésüket nem is a hivatásos gyámtól, hanem a hatóságtól kapják. Egyáltalában nem tudok megbízhatóan azzal a jótékonysági sporttal, amelyet egyes hölgyek mulatságból üznek és unalomból végeznek. Az ilyen hölgyek munkája nem ér egy hajtófát és amellet kenyerrüktől foszt meg nőket, akik ezeket a teendőket megfelelően tudnák elvégezni. (Törvényeink ezidőszert meg nem engedik meg, hogy nők idegen gyermekek gyámjai legyenek, de a polgári törvénykönyv tervezete szerint ezt a fogót nálunk is megkapják a nők. Természetes, hogy akkor a hivatásos gyámságra épp úgy fognak majd aspirálni, mint a segédtisztviselői állásokra. S z e r k.)